

ských komunit. Příspěvky týkající se Starého zákona pojednávají o pohledu na chudobu a bohatství v knize Přísloví, na otroctví v knihách Zákona, na proctví Amosovo, na dobročinnost v Tenaku a v Talmudu, na chudé v žalmech a na vybírání daní v Izaiášově proctví podle Septuaginty. Nechybí ani výklad o pojetí biblických předpisů v novověkém a současném židovství. Pestrá jsou témata kapitol z oblasti Nového zákona: Ježíš a chrámová daň, společný majetek a almužny dle knihy Skutků, ekonomické pojmy v metaforách eschatologické naděje, sociosomatický aspekt uzdravování v evangeliích, Kázání na hoře, varování před mamonem v 1. listu Timoteovi, purpur a šarlat jako znak *honestiores* v Zj 18,16 nebo Ježíš a almužny (Mk 12,41–44).

Konference zmapovala základní problémy a přinesla některé zajímavé závěry: Propojení židovské a křesťanské tradice, charita jako součást spravedlnosti, křesťanská rehabilitace rukodělné práce. To vyváží některé slepé uličky, kterými se vydali jen ojedinelí přispěvatelé. Vcelku významná publikace, kterou ve svých úvodních pozdravech na dálku pochválili Joachim Gnilka

a Ulrich Luz a o níž se rozhodující měrou zasloužil její vydavatel György Benyik, určitě stojí za povšimnutí.

Petr Pokorný

HEIDELBERSKÝ KATECHISMUS NA ROZCESTÍ

Heidelberský katechismus. Křesťanské učení 129 otázek a odpovědí, překlad Petr Cimala, Praha: Návrat domů, 2013, 112 stran.

Heidelberský katechismus vyšel poprvé r. 1563 (do češtiny přeložen poprvé r. 1619) a jeho nejnovější český překlad od Petra Cimaly (vyšel vloni) tak vhodně připomíná jeho 450. výročí. Velkou část nás, starší generace českých evangelíků, znamenala na celý život jeho první odpověď: „Mým jediným potěšením v životě i smrti jest, že nejsem sám svůj, ale svého věrného Spasitele Ježíše Krista ...“ Cimalův překlad je mírně odlišný a přesnější: „Mým jediným potěšením v životě i smrti je to, že nejsem sám svůj, ale tělem i duší patřím svému věrnému Spasiteli Ježíši Kristu...“ „Tělem i duší“ vynechali překladatelé z 20. století zřejmě pod vlivem teologie Karla Bartha, který nechtěl člověka dělit na tělo a na nesmrtelnou duši (viz

otázku 57). Tady však výraz „tělem i duší“ podmanivě vyjadřuje, jak důsledně Kristus při člověku stojí. Překlad J. B. Jeschkeho z roku 1949 místo smrti mluví o umírání. Umírání je však přece stále ještě život, kdežto tady jde o to, že společenství s Kristem nebude zrušeno ani smrtí. Hned v první otázce se tak překladatel vyhnul několika úskalím.

Kromě těchto teologicky zásadních kroků je Cimalův překlad přínosem i pro svou srozumitelnou a čtivou češtinu, odkazy na Bibli jsou citovány v Českém ekumenickém překladu a celá knížka je vydána pečlivě a sličně. Je to důstojné připomenutí tohoto cenného reformačního textu.

Při takové příležitosti se však dnes musíme zastavit a uvažovat celkově o dnešní funkci katechismů. Dříve byly katechismy stručným a jasným vyjádřením obsahu víry (*fides quae creditur*). Dnes jsou vyjádřením stručným, ale již ne srozumitelným. To neznamená, že je opustíme, ale musíme je komentovat a vykládat. Heidelbergský katechismus celým svým textem spojeným s obrazem světa starým půl tisíciletí klade otázky nám. V odpovědích cítíme velké vnitřní zaujetí (vliv Du-

cha svatého), ale máme chuť ptát se, jak to dělá Komenský ve svém o půl století mladším katechismu: „Vyjádři se lépe, to zní podivně, tomu nerozumím“ (otázka 125 a 126), ale jazyk a obraz světa, do něhož reformační otcové vepisovali svou zkušenost víry, je dnes již odlišný. A chtít, aby dnešní člověk spolu s vírou převzal i dřívější obraz světa, by znamenalo vázat ji na „literu zákona“ nebo na „obřizku“ – tedy dělat předně to, od čeho nás podle apoštola Pavla Kristus osvobodil. Tím bychom popřeli základní dědictví reformace.

Nenápadnou pomocí při interpretaci toho, co chce povědět Heidelbergský katechismus, jsou biblické odkazy. U každé otázky jsou soustředěny k jejímu tématu, ale ukazují jiné způsoby vyjádření. Tím zároveň mírně relativizují jediný výraz zahrnutý v odpovědi katechismu. Témata jsou dána teologicky a doporučena církví, ale odkaz k Písmu chrání dosavadní tradici před pobožnou ideologizací. To je výhoda reformačních věroučných textů. To však nestačí. Odpověď, která by dnes byla srozumitelná, musí poučit křesťana o povaze náboženské řeči, zejména o funkci jednotlivých

literárních žánrů a roli metafory (třeba, že Kristus nás „vykoupil“), kterou nelze brát doslova (nikomu nevyplácel výkupné v penězích), ale není to „jen“ literární ozdoba. V tomto případě odkazuje k dění, jehož dosah přesahuje naše vyjadřovací schopnosti, protože jazyk má výrazy (kódy) jen pro to, co je obecnou zkušeností a nové zkušenosti musí vyjadřovat pomocí analogií. Vysvětlit to jde poměrně jednoduše, ale teolog nebo farář si tento problém musí nejdřív sám uvědomit.

Heidelberský katechismus vychází, podobně jako starší katechismus Lutherův (1529), převážně z Apoštolského vyznání víry, které, na rozdíl od vyznání Nicejsko-cařihradského, vyjadřuje dosah Ježíšova příběhu tím, že Bůh se k němu přiznal vzkříšením, nepřipomíná význam Ježíšovy smrti. Proto autoři tohoto katechismu zasadili Pavlovo učení o soteriologickém dosahu Ježíšovy smrti do úvodní otázky, a vytvořili tak dynamický literární celek. Se všemi dnes již klasickými katechismy sdílí však i Heidelberský katechismus některé vlastnosti, které působí, že dnes ho v katechezi užívat nelze. Postava Ježíšova, jeho zaměření

k horizontu království Božího, jeho příklon k chudým, nemocným, ženám, dětem nebo Samařanům, jeho projekt nápravy Izraele – to všechno je strukturou katechismu zastíněno. Je také pochopitelné, že v tehdejší světě, kde všichni lidé byli pokřtěni, nebyl aktuální problém lidí mimo církev. Heidelberský katechismus mluví jen o nepřátelích, ale dobří lidé mimo církev, v nichž jistě také působí Boží Duch, a měli bychom za ně Bohu děkovat – to není ještě jeho téma. Když používáme pracovní Evangelický katechismus Jiřího Grubera (2004), jsme již metodicky na nové cestě.

Co tedy dnes s Heidelberským katechismem? Jako konfirmační příručka již neposlouží, ale budeme-li jej číst a sledovat jeho otázky, nedovolí nám, abychom sklouzli do povrchnosti, bude nás vracet zpět k Písmu a k základním tématům myšlení víry.

Petr Pokorný